

Sygn.akt III AUa 106/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 lipca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie: SA Marek Szymanowski

SA Alicja Sołowińska

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 2 lipca 2014 r. w B.

sprawy z odwołania A. B. (1) oraz A. B. (2)

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o ustalenie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przez A. B. (1)

na skutek apelacji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 8 października 2013 r. sygn. akt V U 2010/12

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie;

II. zasądza od A. B. (1) oraz A. B. (2) na rzecz Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...), w B. kwotę 180 zł (sto osiemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

Sygn. akt III AUa 106/14

UZASADNIENIE

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 13 sierpnia 2012 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2008 roku, Nr 50, poz. 291 ze zm.), stwierdził podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników i obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie oraz na ubezpieczenie emerytalno-rentowe A. B. (1) od dnia 23 czerwca 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2011 roku i od dnia 1 lipca 2012 roku, zobowiązał A. B. (2) oraz A. B. (1) do opłacania składek na powyższe ubezpieczenia za A. B. (1) oraz ustalił należności z tytułu składek. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że A. B. (1) jako żona ubezpieczonego rolnika w okresach wskazanych w decyzji nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu i nie ma ustalonych uprawnień do emerytury, renty lub świadczeń z ubezpieczenia społecznego, zatem spełnione zostały warunki do podlegania przez nią ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy.

A. B. (2) i A. B. (1) po ostatecznym sprecyzowaniu stanowiska (w piśmie procesowym z dnia 22 października 2012 roku) domagali się zmiany zaskarżonej decyzji i ustalenia, że A. B. (1) w w/w okresach nie podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników, a A. B. (2) oraz A. B. (1) nie są zobowiązani do opłacania składek na powyższe ubezpieczenia oraz zasądzenia na ich rzecz kosztów zastępstwa procesowego, podnosząc, że A. B. (1) nie pracuje w gospodarstwie rolnika A. B. (2), ani w gospodarstwie domowym bezpośrednio związanym z tym gospodarstwem rolnym.

Sąd Okręgowy w Białymstoku V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpoznaniu powyższego odwołania, wyrokiem z dnia 8 października 2013 roku zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że A. B. (1) nie podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 23 czerwca 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2011 roku i od dnia 1 lipca 2012 roku do dnia 31 sierpnia 2012 roku. Z ustaleń Sądu I instancji wynikało, że A. B. (2) (poprzednio C.) na podstawie umowy kupna – sprzedaży zawartej w formie aktu notarialnego w dniu 20 grudnia 2002 roku nabył gospodarstwo rolne o powierzchni 3,6 ha, położone w obrębie 038 P., gmina M.. Na podstawie decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 22 stycznia 2003 roku objęto A. B. (2) obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym rolników. W dniu 2 sierpnia 2003 roku A. B. (2) zawarł związek małżeński z A. B. (1). Zgodnie z dalszymi ustaleniami Sądu Okręgowego, małżonkowie B. zamieszkują w B. przy ulicy (...), i tam znajduje się ich centrum życiowe. Gospodarstwo rolne, stanowiące majątek osobisty A. B. (2), położone w miejscowości P., gm. M., jest oddalone o kilkadziesiąt kilometrów od miejsca zamieszkania małżonków, zatem nie stanowi zorganizowanej całości z gospodarstwem domowym, położonym w B.. Sąd I instancji ustalił także, że A. B. (1) z zawodu jest nauczycielką. Do dnia 22 czerwca 2011 roku pracowała na stanowisku nauczyciela informatyki w Szkole Podstawowej Nr (...) im. K. G. w B., a następnie od dnia 1 września 2011 roku do dnia 30 czerwca 2012 roku na stanowisku nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej. W dniu 7 sierpnia 2012 roku A. B. (1) złożyła w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział w B. zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego, w którym podała, że jest rolnikiem i prowadzi gospodarstwo rolne. W dniu 8 sierpnia 2012 roku A. B. (2) zgłosił A. B. (1) do ubezpieczenia społecznego rolników. Aktualnie zaskarżoną decyzją Prezesa KRUS z dnia 13 sierpnia 2012 roku stwierdzono podleganie A. B. (1) ubezpieczeniu społecznemu rolników i obowiązek opłacania składek w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowego od dnia 23 czerwca 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2011 roku i od dnia 1 lipca 2012 roku. Decyzją Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 12 kwietnia 2013 roku, wydaną w toku postępowania przed Sądem Okręgowym, stwierdzono ustanie ubezpieczenia społecznego rolników A. B. (1) od dnia 1 września 2012 roku z uwagi na podjęcie zatrudnienia na podstawie umowy o pracę od tego dnia i podleganie w związku z tym ubezpieczeniu społecznemu w ZUS. Sąd I instancji wskazał, iż stosownie do treści art. 6, 7 i 16 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu oraz ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu podlega z mocy ustawy rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego, przy czym pod pojęciem rolnika rozumie się pełnoletnią osobę fizyczną, zamieszkuje i prowadzi na terytorium RP, osobiście i na własny rachunek, działalność rolniczą w pozostającym w jego posiadaniu gospodarstwie rolnym, w tym również w ramach grupy producentów rolnych, a także osobę, która przeznaczyła grunty prowadzonego przez siebie gospodarstwa rolnego do zalesienia. Zgodnie natomiast z art. 5 w/w ustawy przepisy ustawy dotyczące ubezpieczenia rolnika i świadczeń przysługujących rolnikowi stosuje się także do małżonka rolnika, chyba że ten małżonek nie pracuje w gospodarstwie rolnika ani w gospodarstwie domowym bezpośrednio związanym z tym gospodarstwem rolnym. Sąd Okręgowy w celu ustalenia tego, czy A. B. (1) pracowała w gospodarstwie rolnym w P. przeprowadził dowód z zeznań świadków H. R., J. R. i E. J. oraz dowód z zeznań A. B. (1) i A. B. (2) przesłuchanych w charakterze strony. Z zeznań przesłuchanych w sprawie osób wynikało, że A. B. (1) nie wykonuje żadnych prac w gospodarstwie rolnym, gospodarstwo jest odlogowane, rosną na nim samosiejki oraz okresowo koszona jest trawa. Zdaniem Sądu Okręgowego, powyższe zeznania są spójne, logiczne i zasługują na danie im wiary. Sąd I instancji nie uwzględnił wniosków dowodowych o przesłuchanie w charakterze świadka M. C. oraz o zażądanie informacji z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Ł., zgłoszonych przez pełnomocnika organu rentowego na rozprawie w dniu 24 września 2013 roku, ponieważ - w jego ocenie - dowody te były zbędne dla rozstrzygnięcia. Zdaniem Sądu Okręgowego, stanowisko organu rentowego w zakresie stwierdzenia podlegania przez A. B. (1) ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresach wskazanych w zaskarżonej decyzji, należało uznać za wadliwe. Sąd I instancji wskazał, iż prowadzenie gospodarstwa rolnego polega na faktycznym wykonywaniu

czynności zmierzających do osiągnięcia określonego celu w zakresie produkcji rolnej. Sam fakt bycia posiadaczem czy współposiadaczem gospodarstwa rolnego nie jest równoznaczny z prowadzeniem działalności rolniczej. Ponadto, zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, małżonek rolnika nie pracujący w gospodarstwie rolnym i nie uczestniczący ze współmałżonkiem w prowadzeniu gospodarstwa rolnego lub gospodarstwa domowego bezpośrednio związanego z gospodarstwem rolnym nie podlega ustawowemu ubezpieczeniu społecznemu rolników. Sąd I instancji stwierdził, że skoro A. B. (1) skutecznie wykazała, iż nie wykonywała żadnych czynności w gospodarstwie rolnym, stanowiącym majątek odrębny jej męża, odwołanie należało uznać za uzasadnione. Zaskarżona decyzja podlegała zatem zmianie poprzez stwierdzenie, że A. B. (1) od dnia 23 czerwca 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2011 roku i od dnia 1 lipca 2012 roku do dnia 31 sierpnia 2012 roku (od dnia 1 września 2012 roku A. B. (1) podjęła zatrudnienie) nie podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników. W konsekwencji nie powstał też obowiązek opłacenia składek na to ubezpieczenie. Wobec powyższego, Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając mu:

I. naruszenie przepisów postępowania, a w szczególności:

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie błędnych i sprzecznych z materiałem dowodowym ustaleń, iż A. B. (1) nie pracuje w gospodarstwie rolnym i domowym, bezpośrednio związanym z gospodarstwem rolnym, chociaż małżonkowie B. pozostają w ustawowej wspólności majątkowej i prowadzą wspólne, jedno gospodarstwo domowe bezpośrednio związane z gospodarstwem rolnym, a ponadto A. B. (1) osobiście złożyła w organie rentowym w dniu 7 sierpnia 2012 roku zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego i prośbę o wydanie zaświadczenia o podleganiu ubezpieczeniu zdrowotnemu w KRUS i takie też zaświadczenie zostało jej wydane,

- art. 207 § 3 i 7 k.p.c. oraz art. 217 § 2 k.p.c. poprzez uwzględnienie spóźnionego wniosku dowodowego pełnomocnika wnioskodawców o przesłuchanie świadków, pomimo iż pełnomocnik wnioskodawców nie wniósł o przedłużenie tego terminu, ani nie uprawdopodobnił, że nie zgłosił ich we właściwym czasie bez swojej winy,

- art. 328 § 2 k.p.c. przez błędne niewskazanie przepisów prawnych, umieszczonych w artykułach 6, 7 i 16 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników, a tylko ogólnikowe wymienienie tych artykułów, a więc w istocie niewskazanie pełnej podstawy prawnej zaskarżonego wyroku,

II. naruszenie prawa materialnego, a w szczególności:

- art. 5 w/w ustawy poprzez błędną wykładnię tego przepisu i uznanie, iż przepis ten znajduje zastosowanie jedynie do takiego małżonka rolnika, który pracuje w gospodarstwie rolnym rolnika,

- art. 6 pkt 1 w/w ustawy przez błędne zastosowanie tego przepisu, który w ocenie organu rentowego ma zastosowanie do rolnika, a nie do małżonka rolnika.

Wskazując na powyższe zarzuty, organ rentowy domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i stwierdzenia, że A. B. (1) podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 23 czerwca 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2011 roku i od dnia 1 lipca 2012 roku do dnia 31 sierpnia 2012 roku.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Sąd Okręgowy rozpoznając sprawę dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które Sąd II instancji w pełni podziela i przyjmuje za własne. Sąd I instancji błędnie jednak zastosował przepis art. 5 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników, wskutek czego nieprawidłowo uznał, że A. B. (1) nie podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 23 czerwca 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2011 roku i od dnia 1 lipca 2012 roku do dnia 31 sierpnia 2012 roku.

Jak wynika z prawidłowych ustaleń dokonanych przez Sąd Okręgowy, mąż A. B. jest właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni 3,6 ha, położonego w gminie M. (majątek osobisty), w którym prowadzi działalność rolniczą, w związku z czym z mocy ustawy podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników. Gospodarstwo jest odłogowane, rosna na nim samosiejki oraz okresowo koszona jest trawa. A. B. (2) otrzymuje płatności obszarowe w związku z własnością tego gospodarstwa (k. 60 akt KRUS). A. B. (1) jest nauczycielką. W okresach od dnia 23 czerwca 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2011 roku i od dnia 1 lipca 2012 roku do dnia 31 sierpnia 2012 roku nie była związana stosunkiem pracy i nie podlegała ubezpieczeniu społecznemu, nie ma ustalonych uprawnień do emerytury, renty lub świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Małżonkowie B. mieszkają w B., przy ulicy (...), gdzie prowadzą wspólne gospodarstwo domowe.

Wbrew twierdzeniu apelacji Sąd Okręgowy na podstawie zeznań świadków H. R. (k. 70 v.-71), J. R. (k. 71) i E. J. (k. 71 v.) oraz zeznań A. B. (1) (k. 72) oraz A. B. (2) (k. 72), przesłuchanych w charakterze strony prawidłowo ustalił, że wnioskodawczyni nie pracuje w gospodarstwie rolnym należącym do męża, zatem w powyższym zakresie nie dopuścił się naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Stwierdzić przy tym należy, iż Sąd I instancji nie dopuścił się również naruszenia art. 207 § 3 i 7 k.p.c. oraz art. 217 § 2 k.p.c. poprzez uwzględnienie wniosku dowodowego zgłoszonego przez pełnomocnika wnioskodawców o przesłuchanie świadków, celem ustalenia powyższej okoliczności. Pełnomocnik wnioskodawców został zobowiązany przez Sąd I instancji do złożenia wniosków dowodowych w terminie 14 dni pod rygorem ich odrzucenia postanowieniem, wydanym na rozprawie w dniu 11 kwietnia 2013 roku, na której nie był obecny (k. 25). Pismo zobowiązujące pełnomocnika do złożenia powyższych wniosków dowodowych zostało mu doręczone w dniu 15 kwietnia 2013 roku (k. 37). Pełnomocnik wnioskodawców wniósł o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków oraz stron w dniu 29 kwietnia 2013 roku, a zatem z zachowaniem zakreślonego przez Sąd I instancji terminu, na co wskazuje data stempla pocztowego (k. 41).

Stosownie do treści przepisu art. 5 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników przepisy ustawy dotyczące ubezpieczenia rolnika i świadczeń przysługujących rolnikowi stosuje się także do małżonka rolnika, chyba że ten małżonek nie pracuje w gospodarstwie rolnika ani w gospodarstwie domowym bezpośrednio związanym z tym gospodarstwem rolnym.

Zgodnie zaś z art. 7 ust. 1 pkt 1 w/w ustawy ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu podlega z mocy ustawy rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny, jeżeli ten rolnik nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo nie ma ustalonego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Jak stanowi natomiast przepis art. 16 ust. 1 pkt 1 w/w ustawy ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu podlega z mocy ustawy rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny. Przepisów art. 16 ust. 1 w/w ustawy oraz art. 16 ust. 2 pkt 1 i 2 w/w ustawy nie stosuje się do osoby, która podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub ma ustalone prawo do emerytury lub renty, lub ma ustalone prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych (art. 16 ust. 3 w/w ustawy).

Skarżący zasadnie zarzucił, iż Sąd Okręgowy nie rozważył tego, czy A. B. (1) pracuje w gospodarstwie domowym bezpośrednio związanym z gospodarstwem rolnym w rozumieniu powyższego przepisu (poprzestając na ustaleniu, iż nie pracuje ona w gospodarstwie rolnym), podczas gdy dopiero ustalenie tego, że A. B. (1) zarówno nie pracuje w gospodarstwie rolnym, ani też w gospodarstwie domowym bezpośrednio związanym z tym gospodarstwem rolnym, winno skutkować stwierdzeniem, że nie podlega ona ubezpieczeniu społecznemu rolników jako małżonka rolnika. Tym samym skarżący zasadnie zarzucił Sądowi I instancji naruszenie przepisu art. 5 w/w ustawy.

Jak wynika z ustaleń dokonanych przez Sąd Okręgowy, małżonkowie B. zamieszkują wspólnie w B., gdzie prowadzą wspólne gospodarstwo domowe. Gospodarstwo to jest jedynym prowadzonym przez nich gospodarstwem domowym, gdyż gospodarstwo rolne należące do A. B. (2) nie posiada działki siedliskowej. Pomiedzy małżonkami B. nie została zniesiona małżeńska wspólność majątkowa. Oboje małżonkowie czerpią korzyść majątkową z faktu posiadania przez A. B. (2) gospodarstwa rolnego, gdyż A. B. (2) pobiera na to gospodarstwo płatności obszarowe. Tym samym dochód

uzyskiwany w związku z prowadzeniem gospodarstwa rolnego zasila budżet gospodarstwa domowego prowadzonego przez małżonków.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, powyższe okoliczności pozwalają uznać, że A. B. (1) pracowała w gospodarstwie domowym bezpośrednio związanym z gospodarstwem rolnym należącym do jej męża, a zatem pomimo tego, że A. B. (1) nie pracowała w gospodarstwie rolnym, istnieją podstawy do objęcia jej ubezpieczeniem społecznym rolników w spornych okresach na podstawie art. 5 w/w ustawy. Tym samym zaistniała konieczność zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia odwołania od zaskarżonej decyzji KRUS z dnia 13 sierpnia 2012 roku.

Końcowo należało również odnieść się do zarzutu apelacyjnego naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 328 § 2 k.p.c. Naruszenie przepisu określającego wymagania, jakim winno odpowiadać uzasadnienie wyroku sądu (art. 328 § 2 k.p.c.), może być ocenione jako mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy w sytuacjach tylko wyjątkowych, do których zaliczyć można takie, w których braki w zakresie poczynionych ustaleń faktycznych i oceny prawnej są tak znaczne, że sfera motywacyjna orzeczenia pozostaje nieujawniona bądź ujawniona w sposób uniemożliwiający poddanie jej ocenie instancyjnej (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 24 stycznia 2013 roku w sprawie o sygn. akt I ACa 1075/12, lex numer 1267341). Taka sytuacja nie miała miejsca w przedmiotowej sprawie. Z uzasadnienia sporządzonego przez Sąd I instancji wynika, iż Sąd ten uznał, że brak jest podstaw do stwierdzenia podlegania przez A. B. (1) ubezpieczeniu społecznemu rolników w spornym okresie, gdyż nie pracowała ona w gospodarstwie rolnym. Abstrahując od tego, że Sąd Okręgowy dokonał błędnej wykładni przepisu art. 5 w/w ustawy, zarzut ten należy uznać za nieuzasadniony. Zgodzić się należy jednak ze stanowiskiem skarżącego, iż w uzasadnieniu wyroku powinny zostać przytoczone przepisy prawa, które stanowiły podstawę prawną wyroku.

Niezrozumiały jest natomiast zarzut apelacyjny naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisu art. 6 pkt 1 w/w ustawy. Z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia Sądu I instancji nie wynika, aby Sąd tej uznawał, iż przepis art. 6 pkt 1 w/w ustawy, w którym zawarto legalną definicję rolnika, odnosi się do małżonka rolnika.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny orzekł jak w pkt I sentencji wyroku na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., art. 99 k.p.c. oraz § 11 ust. 1 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.), zasądzając kwotę 60 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za pierwszą instancję oraz 120 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za drugą instancję – pkt II sentencji wyroku.

A.K.